

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«

»EDINOST« izhaja vsako saboto zjutraj; cena za vsa leta je 4 gl. 40 kr., za poln leta 2 gl. 20 kr., za četrt leta 1 gl. 10 kr. — Pisarniške številke se dobivajo pri opretnosti in v tridneh v Trstu po 7 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 8 kr. — Narodna, reklamna in inseratna pravila: »Upravništvo« via Zonta 5.

Vsi dopisi se pošiljajo Uradništvu via S. Lazzaro. Tip. Hvala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Izdajatelj (razne vrste naznanila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Brigajmo se zase.

Bridka žalost me prešine,
Ko se spomnim domovine,
Vsemu svetu nepoznane,
Od nikoga spoštovane.
S. Jenko.

Minolost našega naroda je jako tužna. Od nekdaj se je moral braniti sovražnim napadom, zdaj od te, zdaj od druge strani. Največ pa je prebil po ropanji divjih Turkov, tako da je Nemec, kateremu je omiko varoval in mu hrbet branil, uže mislil, da se Slovenec nikedar več ne okrepi, da ga je turški meč na veke pogubil. Tihotapno se je njega posestva lotil in mu nagrobno pel. Preustrašil se je, ko mu je Slovenec zdravnivši in okrepečvši se zakričal:

»Stoj, tukaj sem še jaz gospodar,
Kder hočem ostati vsiglat!«

Ko Nemec sprevili, da ga ne more pokončati ni turška sila, ni ponemčiti njegova patentirana, edino izobražena in posiljena kultura, naprosi zvitega Italijana za pajdaša in tako mislita nas deliti! Žito smo toraj mej mliniskima kamenoma, na dve strani se moramo mi, v več deželah raztreseni narodci, dveh močnih nasprotnikov braniti. Nekaj naših prednjih straž se počasi nazaj pomika, druge pa orožje strani mečejo, ter se z našimi nasprotniki bratijo. Vrh tega imamo pa še mej saboj mnogo odpadnikov. — Z radostjo moramo toraj vsi Slovenci in Slovenke pozdraviti izvrstno misel o »Narodnem domu« v belej Ljubljani, v sredu Slovenije, kder bo glavna narodna straža, od kodar bodo vse prednje narodne straže zdatne pomoči dobivale in toraj nobene pedi od krvi naših pradedov napojene, toraj nam svete zemlje prepuščale nasprotnikom, ampak vse naskoke odbijale! Ljubljanski »Narodni dom« mora postati nevsahljiv studenec narodne zavesti in ljubezni do naše lepe domovine, do našega krasnega, milega jezika, eve-toča lipa, kder se bomo shajali, o naših potrebah pogovarjali in svetla zvezda na narodnem polju umetnostij in znanostij! Da pa to postane, treba je nam zdatnih denarnih pomoči, toraj vabimo in kličemo z našim pesnikom:

»K višku, rojaki! na bregih posavskih,
»K višku! na bregih primorskih, podravskih!«
položite na altar sveti domovini vsak po svoje moči!

Pomagajmo si sami, potem uže pojde, le tako otmemo naš narod pogubi in mu zagotovimo boljše prihodnost, kar nam je vsem najprva,

Podlistek.

Odlomki iz mojega dnevnika.

(Spisuje Samovič.)
(Dalje.)

Ko se Vrana tiho mej tovariše priplazi, postavi trobento varno k zidu, da se mu ne prevrže ter je čakal, da vse zaspi. Mej tem pa so se svinjakove duri tiho odprle Peteršilka in Gubička sta enako naredila, ko kmet in Vrana le samo, da nista mogla vrat odpreti. Vse poskušnje z nekim žeblijem niso uspeha imele; Gubička je bil žejen, da bi bil reko izpil. Ne odjenjava, pravi Peteršilka, dokler ne bova v kleti. Zdaj se na stopnice opreta, svoja hrbtišča na vrata naslonita, poravnata se, kite so bile ko struna, kosti so pokale, vrata se lomila in tresk — ležala sta oba v kleti na tleh, na se pa sta sprožila skladovnico praznih sodov, da je nastal ropot, kakor bi grmelo.

V hipu se ni nobeden upal ganoti, oba sta molčala — prvi je Gubička se svojim potlačnim nosom Peteršilko vprašal, če je še živ —, ta mu reče: Črti ti si me pekne udjelal. Počasi tipala oba dalje, po naključni zadene Gubička v čep, da je izpal — vino je začelo po tleh vreti, on tišči z eno roko, z drugo išče čepa; zdaj še je Peteršilka luč užge in čep tovarišu poda, da je zamašil za silo sod. Srkala sta kakor pifavke

glavna in sveta dolžnost, sicer ne bi bili vredni svojih mater! Oni dom bo s časoma rodil tudi druge, posebno onega na obalah jadranskega morja, kder je najimenitnejša prednja straža.

Poglejmo si Nemce, koliko oni darujejo za takozvani »Schulverein«, oni, ki jim ne preti narodna poguba, ampak hočejo nas Slované še dalje ponemčevati, ker jim denašnja vlada več tako zdatno ne pomaga. Osnujmo tudi mi po vsej Sloveniji družbe, ki bodo letne doneske za »Narodni dom« vplačevale. Odrigajmo sem in tja kupico vina ali pive in darujmo prihranjeno svoto za »Narodni dom«, ki mora postati krasna palača, vredna našega naroda! Naše geslo naj bode: »Vse za narod!«

Minolo je uže leto, kar smo spisali članek o »Narodnem domu« v Trstu, pa okolščine so prinesle, da se oni spis ni priobčil, kajti hoditi moramo le polagoma, korak za korakom in ne vseh moči ob enem vporabiti. Pa kar se je odložilo, ni se še opustilo, kar ni danes mogoče, zgodi se jutri; kajti kraja, kder bi se Slovenec Slovenca čutil, rojak mej domačini, nam je silno potreba, odvrnoli bi s tem mnogo ovčie narodne pogube. Vsako večje mesto z dežele raste, Trst posebno iz slovenskih pokrajin, tukaj jih mnogo obogati, žalibog da se njihovi otroci le prepogosto mej »noi siamo Italiani« štejejo in tako še nasprotni tabor množé. Več narodne zavesti je nam treba, več luči!

Ker mislimo in smo uverjeni, da se pri tej priliki nekateri mlačni Slovenci izdramijo, ni od velike, če še nekaj besedi o lastnih razporih pristavimo.

Do duše užalosti vsacega rodoljuba, ko čita napade v lastnem taborju, v narodnih časnikih, na veselje naših nasprotnikov. Nemamo uže dovolj sovražnikov, zatiralcev in odpadnikov? Če uže komu gradiva primanjkuje, naj čita dunajske židovske liste, nabere lahko celo kolomaznico psokv na slovanski narod, odgovori naj jim enako! Saj imamo vsi enak namen, naš narod pogube oteti in ga pripeljati na pot lepe prihodnosti.

Toraj strani z domačimi prepričati. Toliko discipline se sme vendar terjati od vsacega, da se množini podvrže in trmo opusti. Noben slovenski časopis ne bi smel takih mir kalečih, posebno strasno in pristransko pisanih stvari priobčevati. Ne mislimo, da bi se ne smeje napake grajati, pa vselej z mirno krvjo, z bratovsko ljubeznijo, za stvar naj bi šlo, ne pa za osebe.

iz čepa, zdaj eden, zdaj drugi. Gubička je hudo bolel nos, ki mu je zatekel kakor goba mušnica, pa ni se mnogo brigal za to, saj ga je pil. Ko sta se do dobrega navlekla in bila vsa umazana in črna, splazila sta se iz kleti v svinjak. Kaj bo z vrati? — tako sta premišljavala, pa vino jim je skrb pregnalo. V svinjaku sta govorila mej saboj; postala sta bolj glasna in tako opozorila druge tovariše, da nekaj mora biti v svinjaku. — Hradenicki odrine se silo svinjakove duri ter tirja odločno, naj mu povesta, kde se dobi pijača. Ona ga tolažita, vse zve, naj le sede, toda vse to ni pomagalo, dokler mu ni Gubička svoje polne velike trobente ponudil. Ko se je dobro okrepečal, pa še ni dal miru, morala sta mu povedati, kde je klet, kako je v kleti, da se kaj ne prigodi itd. Hradenicki je vse dobro razumel, kajti če je bilo kde kaj kradlovati, bil je povsod prvi. Vzel je se saboj 10 godcev z instrumenti, peljal jih tako varno v klet, kakor bi bil uže Bog ve kolikokrat to pot naredili. Vsi so se napili in napolnili svoje trobente, potem odšli v šupo; za temi pa je poklical še ostale godce, da so tudi oni šli z njim v klet se svojim orodjem. Vse se je dobro naspalo. Zjutraj pa pride ukaz, naj godba hitro odide. Pasja dlaka, kaj bo pa zdaj! vsi instrumenti so polni vina. Gubička ima nos, kakor bi pes v bregu sedel, ves potolčen, umazan od črnega vina. Treba je bilo hiteti, ker je uže tudi stotnik prišel. O zatraceni! kde je moj klobuk? ja-

Splašno avstrijski Nemci (od družih nečemo govoriti) nima jo srea do Slovanov, vse jim je zoperno, kar po Slovanih diši, očitajo nam, da smo neizobraženi, suroveži in Bog vadi, kakove prilike nam še dajo! S pokloni ničesar ne dosežemo; zahtevati moramo tedaj pri vsakej priliki, strogo in mnogo, da se nam vsaj kaj malega da. Čemu pa tudi? saj smo le majhen in vrhu tega še v najneprilicnejših okoliščinah živeči narodci, ki smemo zadovoljni biti, da sploh živitarimo in smo tako belasti, da ne segamo po edino izveščanej nemški kulturi, s katero nas šole in uradi osrečujejo. Nočejo umeti, da stoletna krivica, ki se je nam godila in se nam še godi, ni še postala pravica, ampak je in bo vpisana kakor krivica v zgodovini na sramoto našim narodnim nasprotnikom. Če se le kde na svetu kakemu goljufivemu židu malo na prste potiplje, ali če se v tujih deželah naseljenim Nemcem deželni jezik v šole sili, uže kriče o proganjanju in da je nemstvo v nevarnosti, kar se ve da sami sebi verujejo (?)

Mi smo le preponižni in prepotrpežljivi, uže o mladosti navajeni, da smejo z nami ravnati, kakor hočejo. Mislimo, da bi Vesteneck v nobenej deželi sveta več ne zastopal v deželnem zboru onega naroda, katerega jezik je tako zaničeval in grdil. Mnogo priprostitih pa tudi zares misli, da je naš jezik grd in samo za kmeta.

Ker imajo Nemci pretrde buče in do Slovanov nekako zoprnost, katero dunajsko židovsko časopisje zelo redi, zato se nobenega slovanskega jezika ne uče, toraj nobenega ne poznajo, a vendar ga neomikanega, trdega, grdega in uboze ga imenujejo; posebno našemu slovanskemu jeziku vse slabosti pripisujejo: trde, da ga je še le nam nepozabljivi rajniki dr. Bleiweis ustvaril, in da ga kmet ne umeje.

Naši nasprotniki si prilasté od kakšnega blapca ali kuharice nekoliko popačenih izrazov in potem storé modro razsodbo, da je slovanski jezik hlapčevski jezik, podučiti jih ni mogoče, ker so trdoglavci.

Poglejmo si nekoliko nemški jezik, katerega uže okoli 200 let pilijo in gladijo in je vedno še poln ptujih besedi, kar vsak nemški časopis dovolj kaže; čist tudi menda ne bo nikedar, ker je presiromašen. Nemški pisani jezik se nikder pri nobenem narodnem nemškem plemenu ne govori, on ima brezštevilno narečje, da nobeden toliko ne. To je res, da ga tokozvani izobraženci povsodi govoré, pa še ti bolj ali manj

dikuje Gubička; spomnil se je zdaj, da ga je imel na glavi, ko je v klet šel. Kapelnik prileti kričeč: Naprej, kanaj! zdaj je bil drag svet — vsi godci so nesli svoje trobente kakor s procesijo, nič vojaškega gibanja ni bilo; halt! zavpije kapelnik, »halt! halt! Volkshimne!« Bataljon pešcev je prav zdaj primarširal v vas in zastavo na glavno stražo oddal. Zdaj je bilo čudno, vsacemu se je škola zdelo vino izliti, a cesarska himna se je morala zagosti, hitro so obrnoli vsi svoje trobente, vino je po belej cesti teklo — vse je gledalo godbo; zdaj začne trobiti, vino je še iz trobent rosilo na sprednje tovariše, kapelnik je bil ves oškropljen, himna je bila od začetka zamolkla, neubrana, proti koncu so še le glasovi pravo moč imeli. Kapelnik je bil blede, stotnik se je rotil, muzikaši so bili vsi prestrašeni. Skrablička je na svoj klarinet le dalje piskal, dokler mu ni njegov tovariš Pipica po klarinetu udaril. Vsi žalostni so zopet v šupo marširali, spremljala sta jih stotnik in kapelnik; najstarejši višji lovec je moral vse popisati, stali so kakor razbojnik pod vešali. Gubička, kder je klobuk? zakriči kapelnik. Ne vem, odgovori ta. Poiščem ga, a vedel je, da so mu ga sodi z glave zbil. To je bila zmešnjava ta dan, raporta ni bilo, ker vse se je pripravljalo na boj in tako se je vse za drugi dan odložilo. A krvavi boj je drugi dan vse poravnal, kajti zgorela je vila, sodje, vino in vse, ter tudi ni več vseh bilo, ki bi imeli sojeni biti. Gubička

kakovo narečje povdarjajo. So pa li ti izobraženci uže narod? Tako enako je pred leti nemška »Gartenlaube« sama pisala, imenovala je nemški jezik, kakor ga pišejo, mrtve jezik.

Mi se ne brigamo mnogo, ali umeje preprosti Švalb preprostega nemškega Avstrijca ali ne, imajo li največ časopisov, so li prvi omikani narod, ali ne, le to zahtevamo: Mirujte z blaženo nemščino, ne vsilujte je nam, kajti dobro blago se samo hvali, lastna hvala pa se polmizo valja; mi hočemo našem jeziku in narodu le ono pravico zadobiti, ki mu gre po božji in človeški postavi; dokler pa tega ne dosežemo, ne bomo i ne moremo mirovati. Potem bo še le mir v Avstriji, ko se bo vsem narodom enako merilo, vsem enake pravice delile v šoli, uradu in cerkvi, v kratkem, ko bomo vsi enako vredni in se bo vsakemu narodu prepuščalo, naj se po svoje razvija, blaži, veseli in živi. Če pa potem nekaterim po gospodarstvu hrepenečim Nemcem ali Italijanom ne bo tukaj po volji, naj pojdejo kamor jim drago, kamor uže zdaj škili; mi Slovani pa ostanemo tu v pravici, mogočnej Avstriji, za katero bomo vselej pripravljeni kri in življenje dati.

Govor poslanca g. dr. Tonklija

v državnem zboru dne 14. februarja t. l.
(Dalje.)

Isto tako je ta prečestiti gospod poslanec opomnil, da je vlada proužročila povišanje narodnih zahtevanj. To, menim, ni bilo potrebno, kajti zagotoviti vas morem, da se avstrijski narodi tako močno zavedajo svoje narodnosti, da ne potrebujejo še navdušenja in spodbadanja, in bilo bi zelo želeli, da se v opravičenih mejah zadostuje. Gospoda moja, dokazal sem uže v prejšnjem zasedanju, da Slovenci nismo sovražni ni nemškemu narodu, katerega visoko spoštujemo in cenimo, ni nemški kulturi, ni jeziku nemškemu. Mi sovražimo le germanizacijo in iznarodovanje našega naroda in jaz menim, da bi vi isto tako storili, ako bi se vam hotela vzeti narodnost.

Dokazal sem takrat, da nobeden izmed nas zastopnikov neče nemščine izključiti, da jej marveč vedno, osobito v srednjih šolah, odkazujemo mesto, da si morejo naši otroci tudi nemščine priučiti in so po jeziku deležni nemške omike; kajti to je pač jasno, da jezik sam na

je do večera vse pozabil, v mraku pa je šel in odgrebel gnoj, spravil se tiho v klet, polskat klobuk in se ga dobro zopet pri pipi navlekel. Stanovaleci so proti večeru vsi pobegnoli iz Magente, odgnali živino, oteli na vohel, kar se je dalo odpeljati. Tudi kmet naše vile je pobegnol in ko godba to zve, vse je v klet hitelo, ker so uže Gubička pri delu našli, ko je klečal in pil iz čepa. Za godci so pridrli drugi v klet. Prvi je čez gnoj in polomljena vrata prilomastil Flajšman in zvesta tovariša Stupica in Palčič. Sakrabolski Pemci! zakričal je Flajšman — ako se mi precej ne poberete, tako vas zmlatim, da boste ko slama! Molči Pilatuš! reče mu Stupica, ter pij, a ta je odgovoril: Jaz čem stojé piti! čemu bodem klečal? pred sodom? Prevrgli so sod z odra in razbili mu dno, ter s klobuki zajemali. Ko smo izgnali iz kleti naše ljudi, ker smo morali dalje proti Paviji odrinoti, uže so Hrvatje rinoli v klet, vojak je kakor čebela. Flajšman se je tako priduševal, da se je vse kadilo, imel je čutaro polno in tudi kotliček je Stupica nesel. Nismo daleč šli, le kake polu ure, ko smo se ustavili. Kako so Hrvatje in Bog ve še koliko družih v kleti gospodarili, to mi ni znano. Zaspali smo, kateri nismo straže imeli, brez skrbi, le godcem se je sanjalo o verigah in leskovih palicah, da niso spati mogli.

(Dalje prihodnjič.)

sebi ni še omika, da je marveč sredstvo, s katerim se pridobi omika. Jezik se mora primerjati ključu, kateri odpre shrambo, v kateri je zaklad; zaklad sam pa še ni. Da se ljudska omika more doseči le po materinem jeziku, to mi je tudi pritrtil, kajti vi bi skoro gotovo živo protestirali, ko bi kdo hotel nemški narod po francoskem jeziku omikavati, da si ne boste zanikavali, da je francoščina tudi jezik omike. Isto, gospoda moja, zahtevamo tudi mi. Mi hočemo omiko, a na podlogi svojega narodovega jezika. In iz tega ne izvira, da hočemo nemško omiko in nemški jezik perhoreširati in izključiti.

Pridem na drugega prečestitega gospoda govornika, na gospoda poslanca dr. Kitera. Včeraj nam je podal grozovito sliko o zatiranih ubogih Nemeih v Češki, slikajoč tamošnje razmere ko istinito strašansko. Ne, gospoda moja, tako slabo pa vendar ni, ker Nemci uživajo tam vse pravice, katere so uživali pod vladjo prejšnjega ministerstva in meni ni znana določba, katera bi bila te pravice le za las prikratila. Kaj bi pa vi dejali, ako bi se vam godilo, kakor nam Slovencem? Kake so razmere v naših šolah? Nas silijo, neposredne ali posredne, naj se celo v *jednoročne ljudske šole* uvede nemščina kot oblikovni predmet.

Rekel sem uže, da nisem sovražnik nemščini, a pritrđite mi, da ne preostaje časa, da bi se moglo še s čem drugim pečati, če hočejo ljudske šole doseči svoj smoter. Z uvedbo nemščine kot šolske predmeta odtegne se čas za priučenje važnih predmetov in uniči glavni smoter ljudske šole. In kaj se prav za prav nauči deček, če uživa tudi trikrat na teden pouk v nemščini? Nauči se nekaj nemških besed, a nemščine se ne nauči. Ko pride zopet domov, pozabi zopet vse, in dragi čas, kateri bi lahko bil za kaj drugega vporabil, čisto je izgubljen in pri tem se je še nepotrebno mučil.

Kako je v Koroški, pokazala vam je interpelacija mojega druga, gospoda poslanca dr. Voljaka in on vam lahko še marsikaj pove. Jaz morem le na to opozoriti, kar priobčuje v Celovci izhajajoči list »Mir«, v svoji drugi številki od 25. januarja, in sicer v dopisu iz Podjunske doline. Tu se glasi po besedah:

»V naših šolah glasi se le nemščina, otroci pozdravljajo in molijo nemški, in v šoli je z debelimi črkami zapisano: **»Ti moraš nemški govoriti!«** (Čujte, čujte! na desnici.)

Da, gospoda moja, če se to dan današnji godi, ko je desnica po vaših mislih toliko koncesij od ministerstva uže dobila in še vsak dan dobiva, če se to danes še godi, v dobi sprave in enakopravnosti, pritrđite mi, da je naš položaj mnogo težavnejši in neznosnejši od nemških Čehov, in da bi v resnici imeli uzrok pritoževati se.

Nu, kaj se godi pred sodnijo? Zdej pridem na to, kar sem prej uže povedal. §. 13. o. s. r. pravi izrečno, da se pri sodnih mora obravnavati v jeziku v deželi navadnem. Nu, dvorni dekret od 22. decembra 1835 določa, če se pisnemenj vlogi pridoda priloge, katere niso pisane ni v nemškem ni v drugem deželnem jeziku, da se morajo v nemški ali v drug deželni jezik preložiti in v tem prevodu prileti. Iz tega se pač po pravici izvaja, da se pod »v deželi navadni jezik« ne umeva samo nemški jezik. Ako bi bil hotel zakonodatelj to povedati, rekel bi bil, da je sodnijski jezik nemščina. Tega pa ni rekel, da, po omenjenem dvornem dekretu je lahko tudi več deželnih jezikov.

Lehko je nemščina, slovenščina, italijanščina, drugde pa rutenščina ali poljščina ali češčina deželni jezik itd., ker drugače bi se ne glasilo: V jednem deželnih jezikov poleg nemščine.

In kaj se dogaja, gospoda moja? Vi veste, da smo Slovenci in osobito uže jaz se pritoževali v prošlem letu, da se izvedenju enakopravnosti slovenščine pred sodnjami stavlja velike ovire. Ni ne moremo vladi, osobito ne vodji pravosodnega ministerstva, očitati, da ni storil svoje dolžnosti. Kajti priporočalo se je uže v določbah prejšnjih ministerstev, da celo za ministrovanja Schmerlingovega dne 15. marca 1862 odločno nadsodnjajama v Gradci in v Trstu, da vzprejemata slovenske vloge, da priče slovensko zaslišujeta, zapisnike slovensko spisujeta in jednako.

Kaj se godi sedaj? Gospod predsednik višje sodnje v Gradci si dovoljuje nasproti jasnim določbam zakona in ministerskim naredbam vzprejem vlog v slovenskem jeziku odbijati; okrajno sodnijo v Ptuiju je pokaral, ker je slovensko pisano tožbo v slovenščini rešila. Kajti, meni on, slovenščina se sme le tedaj dopustiti, če stranka umeje samo slovenski. Ker pa je to vlogo podpisal odvetnik, imenom dr. Čuček, in on nemški umeje, mora se ta vloga odbiti.

V določbi od 1. decembra 1881 se je istej višje sodniji naznanilo, da je državna tiskarna slovenske tiskovine založila in da mora višja sodnija svojim podložnim sodnjam to naznaniti

in jim dati te tiskovine. To je olajšava za sodnijske uradnike, da ne pišejo vsega v zapisnik, marveč se morejo takoj teh obrazcev posluževati. Nadsodnijsko predsedstvo pa je z odlokom od 2. januarja 1882 okrajnim sodnjam naznanilo, da so za leto 1882 uže preskrbene z nemškimi tiskovinami in naj se stoprv za leto 1883 oglasijo za slovenske tiskovine.

Če pa se v letu 1882 ne vporabijo tiskovine, zavleče se za daljno leto zopet uvedbo slovenščine.

(Konec prihodnjic.)

Dopisi.

Iz Trsta 5. marca.

Zima je k malu minola, bliža se čas, ki preobleče naravo v praznično obleko. Mi moramo tudi oživeti in biti delalnejši, nego do sedaj, če nečemo vsi, in sicer nehoté zaspiti.

Uže dolgo odlašam nekaj spregovoriti o stanju naše »Slovenske čitalnice«, izraziti željo, ki se morda uresniči, drugače zgrešimo pot, da je nam potem ne bo lahko več najti.

Ako pridemo v vas, v kateri je čitalnica, čudimo se, kako se posamezni udje zanimajo za to ali ono stvar. Vsa dela po svoje moči. Kako željno pričakuje prost kmetič, da si truden, večera za pevske vaje, kako rad se uči del kakšne igre. Le peščica je Slovencev v vasi proti ogromnemu številu v Trstu. Ko bi se tedaj tudi mi razmerno trudili za našo čitalnico — do sedaj v pravem pomenu čitalnica, — videli bi v malo letih velikansko spremembo.

Slovenska čitalnica v Trstu je pa v tem obziru v jako kritičnem položju. To se vidi posebno iz tega, da se ni še priredila nobena veselica v gledališču, pri kateri ne bi sodelovali okoličanski pevci in drugi. Vse to je hvale vredno in lepo, ali vendar je še vse premalo. Mi tu bivajoči Slovani bi lahko s časom napravili kaj boljšega, da nam ne bole treba toliko uklanjati se, beračiti okoli pevcev, igralcev, i na zadnje še — plačevati. Bolje bi bilo, da oni denar ostane v blagajni v katerem koli slovenskem društvu, in da bi se rabil za kupovanje podučljivih knjig ali za druge troške. Tako bi tedaj ostalo vse doma v boljšo korist.

Ako hočemo dospeti do boljšega stanja naše čitalnice, bilo bi svetovati: a) da se ustanovi osek, ki bi skrbel za predstave, deklamacije, govore in b) pevski zbor. Naloga odsekov bi bila, da bi igralcem, deklamovalcem, govornikom razdelil gradivo, vsak bi se moral nalogo dobro naučiti in ob določenem času, vsaka dva meseca enkrat, bi se pod odsekovim vodstvom zboljšale naloge posameznih odsekov. Osek bi donasal mnogo dobrega sadu, kajti tukaj imamo gospode, ki so večji v vsakej stroki in gotov sem, da ne bi odrekli, ko bi se povabili, naj pristopijo voditeljem umetnosti. Ako bi se ti gospodje združili v enoto, shajali se s posameznimi odseki le enkrat vsaka dva meseca, bilo bi se čuditi napredovanju. Če se to spolni, vsak se prepriča, da nam je treba skupino učenih gospodov, katerih bi bila želja oživeti našo čitalnico, ker s tem bi postala tudi umetnosti ognjišče.

O pevskem zboru v tukajšnji čitalnici ni duha ni sluha. Če kdo pri plesu, in to v kuhinji, kaj zakriči, to je — vse. Jaz sem uverjen, da bi se redko v katerem mestu mogel ustanoviti tak pevski zbor, kakor prav tukaj, ako bi gospodje pevci redno obiskavali pevske vaje, a ne, kakor se večkrat prigodi, opravičevali se s praznimi izgovori.

Bilo bi predolgo vse naštet, kar more koristiti naši čitalnici, radi tega pripuščam to čitalnišnem odboru, naj ta blagovoli določiti dan seje, v kateri naj se izvrši mnenje mojih predlogov.

K. učitelj.

Iz Doline 7. marca.

Vesela dne 19. febr. je bila od domačin in iz okolice v obitem številu obiskana. Počestili so nas tudi nekateri č. gg. iz otlačenih krajev; omenim naj le g. prof. Julija pl. Kleinmayrja iz Kopra, kateri nas je znal ves večer z napitnicami in svojim »vladanjem« tako navduševati in kratkočasiti, da smo bili vsi židane volje. Vse programove točke so se tako precizno vršile, da se mora »javna pohvala« domačim fantom izreči. Veselica je prinesla čistega dohodka 20 gld., katerih polovico je šolska uboga mladina dobila. Ta veselica ni letos zadnja. Odbor je 6. t. m. sklenol, da se ima na velikonočni ponedeljek napraviti druga, katere čisti dohodek je »Narodnemu domu« v Ljubljani namenjen. Tudi tužni Istran č. položiti malenkost na altar domovine. Slaval Diletantje, tudi same domače močve, uče se uže igr. Tako je prav! Naprej zastava Slave!

Na Vrhniki 25. februarja.

(Jednajsta šola na Vrhniki.) O zgodovini jednajste šole, kedaj in kako je Vrhnika to ime dobila, nič ni točnega in zanesljivega zabilje-

ženo v kroniki našega trga. Narodna pripovedka pravi, da je ljudska nagajivost in zloba Vrhnicičanom to ime pridodala, da se z njim malo pošali in zabavlja. Kakor znano, ima več trgov in vasi na Slovenskem poleg svojega pravega imena še drug priimek, kateri se njim poltika, kadar jih kdo želi malo podražiti. Kakor imajo Višnjani svojega polža, narodni Borovničani svoje zgodovinske coklje, od tega ime Cokeljburgari, tako tudi Vrhnicičane radi imenujejo jednajstošolce.

Stari Poljanec, verodostojen mož jednajste šole, mi je pravil, da so Vrhniki tem imenom krstili nekdanji vozniki, kateri so imeli tukaj prvo glavno postajo vozeč na teških parizirjih vsakovrstno blago iz bele Ljubljane v Trst. Videč namreč, da znajo Vrhnicičani dobro nemški, in da se radi pokažejo, da znajo več ko hruške peči, prozvali so jih »jednajstošolce«.

Da je to zgodovinska istina, tega ne bom trdil; jaz sem možu veroval, ker je sam časi rad po nemški zakresal. Ali pa našemu trgu tudi dandanes to glasovito, ali ne častno ime pristuje? Jaz bi rekel: ne — malo manj smo zdaj studirani, kar se nemščine tiče.

Narodna je zdaj velika večina tržanov, katerim je narodnost sveta stvar, kar potrjuje lepo število čitalniških udov. Nemščina, radi katere smo, kakor pripovedka veli, dobili ime, čedalje bolj in bolj hira; samo za svete dneve in za nedelje smo jo shranili. Kdo nam bo za zlo jemal, ako se jedenkrat na teden, ob nedeljah, ko gremo od maše, radi malo postavimo z nemščino, da se razlikujemo od drugih, ki pridejo iz podružnic, ali iz Cokeljburga v farno cerkev, in da njim pokažemo, mi smo prvi od fare. Ali ni samo to, mi gledamo tudi na korist in dobiček; ako ne bolemo nikoli nemški govorili, lahko se zgodi, da vse pozabimo. Kako nam tada pri sodnjah? Kdo nam bo prebiral sodnijske spise, tožbene akte in notarska pisma, ako sami ne znamo nemški? — Bog veli: Pomagaj si sam in jaz ti pomorem.

Tako grdi in neumljeni tudi nismo, da bi zahtevali, da se morajo naši gospodje po pisarnah zavoljo nas slovenski učiti. Slovence je premehkega srca za kaj takega. Prisiliti jih ne moremo, ker so jako trde glave, jeden je še celo sam rekel, da ima slamo v glavi. Kdo bi se tedaj zamanj trudil, ker njim je težka, kakor h... da se jo je sedem let učil.

Poskušali smo uže vse, s prošnjo in sitnostjo, ali to je bob ob steno. Ako vložimo slovenske spise pri sodnjah, nam se vračajo nerešeni s pristavkom, da jih o tem molestiramo — nas pa ne molestira, ko moramo nositi nemške spise od Poncija do Pilata, da se nam preberejo in razjasne — to so nadloge in sitnosti, gospoda moja!

Zato mislim, da nam to malo napako v nemščini dragovoljno oprostite, ker smo tako rekoč prisiljeni grešiti, a kakor veste, prisiljeni grehi so odpustljivi.

Tudi zadnje številjenje je pokazalo, da nismo vredni radi nemščine tega imena, ker se je samo 9 oseb vpisalo, da radi nemško govore, ali še one trdijo, da so Kranjci — ako se jih za narodnost popraša. Radi te devetorice, nota bene, kateri niso niti vsi domačini, nepristuje vsem drugim zabavljivo ime: »jednajstošolci« — zato hočemo je te imenovati »devetošolce«, ker ti so še nemškarji.

Ta »nove-virat« ima, kakor sem zgoraj opomenil, pet domačinov po rodu in imenu pravih Slovencev, ter štiri inostrance, kateri so se naselili ali naseljeni bili iz zemlje, kjer kultura raste, da jo zdaj tukaj prodajajo na vatle, metre in litre.

Juda ni nobenega med njimi, da si je jeden obrezan, drugi mulast.

Ta gospoda višjega kroga, sicer pošteni možje, ali to nadlogo imajo, da jih slovenščina v oči boče in nallega, ter da radi nemško »komando peljejo«.

Pod poveljništvom te devetorice je slovensko ognjegasno društvo z nemško komando. To od naših rodoljubov osnovano društvo je znala znana nemška taktika pri volitvah zase pridobiti. Koristno je to vsakej vasi, posebno naši, in sicer na dva načina: sebi gasi večkrat suha grla, nas pa uči z svojimi vajami osrečevalne nemščine. Ker znate, da se strogo le v nemščini more gasiti; vsak mora na poziv gospoda »gautmana« odgovoriti »gier«, ako ne, izbrisan je na veke iz nemškega ognjegasnega društva, njegovo ime se v društvenem zapisniku zapiše s pristavkom niče t. j. da z njim ni nič; kakor se je to dogodilo našemu vrlému dimnikarju, ker se je na poziv oglašil: »tukaj na slovenskej zemlji«.

Ako se pa hočeš temeljito naučiti visoke nemščine ognjegasnega društva, pridi, kadar gasiš z vrči v rokah, tedaj se vse preko pozdravlja: »gut bauch« (= »gut Schlauch«), »hoch und nieder«; dokler ne pride mej nje pamentna duša

z močno pestjo, da jih raztira, in tedaj sliši se: »hut slag« — »jeses, ali me je utaril!«

Ta sekta toraj je po mojem mnenju kriva, da tuli nas zadevajo one zabavljice, če tudi nismo krivi, vendar madež ostane tudi nad nami. Potrudimo se, da tudi tega izbrisemo. To pa dosežemo, ako smo mej seboj jedini in slozni: »Sloga jači, nesloga tlači«. Pustimo nemščino tudi ob nedeljah in govorimo jo samo, kder je neobhodno treba; poglejmo našo devetorico, oni še tamo nečejo slovensko odgovarjati, kder bi morali. Ako se nam nemški govori in piše — recimo, da je nam to nadležno. Najprej pa dosežemo svoj cilj, ako c. k. sodniji neprestano nadlegujemo po §. 19 z slovenskimi vlogami, ker jedenkrat se uže naučimo slovenščine; če tega ne, pa se naveličajo naših sitnostij, ter otidó tja, kder jih ne bodo z slovenščino nadlegovali. Bodimo dobri, ali ne predobri in ne pozabimo svetih naših dolžnosti, ki nam jih prepričanje in domovina nalaga.

Ukrotimo najprej orle in jastrebe, golobe lahko vdomačimo, ker so krotke živalice. Na delo toraj, da izbrisemo tudi ta madež in da ne bodemo ne »jednajsto« ne »devetošolci«, ampak vedno le narodni Vrhnicičani.

J. Veselodolski.

Iz Bosne 28. februarja.

Poročal sem zadnjič, da naš kotar še in-surgiran ni, ali danes vam se žalostnim srcem naznanjam, da so 23. t. m. v večer prve vstaše, kateri so blizu Prozora na naše vojske streljali in od 68. pešpolka ujeti bili, v Travniku pripeljali. Drugi dan sta bila dva Srba iz Jajca radi ropanja od vojaškega hitrega sode na smrt obsojena in v Travniku ustreljena. Ne morem popisati trdovratnih laži in hladnokrvnosti teh na najnižje stopinji omike stoječih ljudi, do zadnjega trenutka sta tajila, da nista ropala, s povzdignim glasom sta Boga na pomoč klicala, naj kaznuje priče, katerih je sedem bilo, mej temi tudi brat jednega hudodelnika, ker priče lažejo in krivo pričajo, štiri puške na vsakega so počile in zadostilo se je svetnej pravici.

Kakor ste bje slišali, ni se prva ofenziva v Hreogovini popolnoma posrečila, zavolj snega in zelo slabega vremena, ker se niso mogle vojaške kolone ob pravem času i na določenem kraju združiti. Da bi se to bilo zgodilo, ujeti bi vsi ustaši bili v Zagorskih planinah, tako pa jim je bilo mogoče umaknoli se v daljše gozde, a moralna zmaga naše vojske je pri vsem tem velika; vstašem povsod upada upanje na zmago.

Belgrad, 6. marca 1882.

Po mnogih težavah, ker vožnja po Savi ni še otvorena, došel sem po Donavi v Belgrad danes ob 10 uri; sprejel nas je grom topov; streljali so namreč v trdnjavi, v Topčideru in na Teraziji. — Nobeden ni znal niti v Belgradu, zakaj je to streljanje, ki je trajalo 2 uri, a k malu se začne strašanski hrup po Belgradu, ljudstvo je začelo klicati: Živio kralj Milan, Živela Srbija kraljevina. i. t. d. Jaz poprašujem, kaj vse to pomenja, a reklo se mi je, da je skupščina proklamirala stoprv danes ob 10. uri kneza Milana za srbskega kralja. Vse to se je zgodilo na tihem, noben list ni tega znal in zatorej je ta korak srbske skupščine manj ali več osupnol vso Evropo. V Zemunu, ki leži nasproti Belgradu, niso dopoldne nič znali, zakaj oni streljanje v Srbiji, mislili so, da so manevri; stvar je na avstrijskej strani močno osupnola. — O položju tukaj vam ne morem pisati, reči so zmedene, stvar se čudno suče, kadar pridem domu, morda obelodanin vtiske, katere so name napravile tukajšnje čudne razmere, ki so resne študije vredne. Danes zvečer bode v Belgradu velikanska svečanost, katero vam popišem kasneje. — Rad bi pri tej priliki otvoril svoje srce; a utegnoli bi me slabo razumeti prijatelji in neprijatelji naši, zatorej kasneje, kakor sem uže rekel.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državnega zbora odseki prav marljivo delajo, vendar levičarji njih dela zavlačujejo, kolikor le morejo. To se posebno godi v obrtniškem odseku, ki ima vsak dan sejo, da bo mogel obrtniškega zakona načrt še v tem zasedanju državnemu zboru predložiti. Ta zakon je silno potreben, da se zlažja obrtnikom hudo stanje, v katero so jih liberalci zakopali. Sprejem tega zakona in onega o razširjenju volilne pravice levičarje zopet strašno potolče, ker njim je v škodo vse to, kar je dobro i pravično.

V sedanjem zasedanju državnega zbora se imajo razen proračuna rešiti še te naloge: obrtna postava, predrugačba carinske tarife, Zeithammerjeva volilna prememba, uredba kongruje in šolska postava.

Vsi trije avtonomistični klubi državnega zbora so sklenoli nasvetovati v zbornici, naj se volilna pravica podeli vsem tistim, ki plačujejo

vaj 5 gld. danka. Vlada je s to ustavno pre-naredbo zadovoljna, a liberalna (?) levica poti-zarad krvavi pot, ker je liberalna le zase. Ta predlog pride skoraj gotovo uže v tem za-sedanju s Zeithamerjevo volilno prenarodbo na vrsto. Mi ga z veseljem pozdravljamo, ker bo manj premožnemu ljudstvu velika dobrota i nov steber svobodi.

Na dr. Vošnjakovo interpelacijo o krivicah, ki se godé koroškim Slovincem v šolah, odgo-vorili so nekateri nevedni, zaslepi in zapeljani župani celovškega okraja prav bedasto i ne-opravičeno, zato je dr. Vošnjak 2. t. m. v dr-žavnem zboru njihov protest prav krepko za-vrnil ter naučnemu ministru v imenu slovenskih poslancev izrekel popolno nezaupanje.

Vošnjakov govor je napravil najbolji vtisk na desnico državnega zbora, in vsi Slovanom prijazni listi ga hvalljo. Koroški poslanec vitez Moro je sicer odgovoril, a mlátil je le navadne fraze o kulturi itd. tako, da še pri levčarjih ni vzbudil pozornosti.

8. t. m. ko se je obravnaval proračun trgo-vinskega ministerstva, govoril je poslanec g. Nabergoj za podaljšanje *Rudolfove železnice do Trsta* in predlagal resolucijo, naj se železnica izvrši na državne troške. Resolucija se je izro-čila proračunskemu odseku. Poslanec g. Witt-mann pa je predlagal resolucijo gledé podpi-ranja *ladjestavstva in olajšav pri brodnini*.

Zmaga naše vojske v Zagorji in pri Uleku so upornike zelo zbegale, več sosesek se je vsled tega podvrglo. — Krivošjani so 27. februarja in 1. marca streljali z visočin na ladije pri Ko-toru. Zadnji dan je streljanje trajalo od jutra do ene ure popoldne, a ladije so jih odgnale.

Krivošjani so 3. t. m. poslali deputacijo F. m. I. Jovanoviču, da se z njim dogovori o po-gojih, pod katerimi se Krivošjani podvržejo. A Jovanovič je deputaciji poslal odgovor, da se v noben dogovor ne spušča, ampak zahteva ne-pogojno podvrženje.

Krivošjani so v toliko večjejski, ker mnogo Ubljanov ni hotelo pristopiti k njim, ampak be-žali so v kraje, katere imajo v oblasti naše čete.

Majhnih prask je bilo več na Neretvi, povsod so se morali po kratkem boji umakniti upor-niki, katerim strah delajo naši kanoni. Iz Poljice so vstali segnani, na črnogorske meji pa čez mejo zapodeni.

3. t. m. Pri *Vlaski* so vstali vzeli podjet-nikom vole, namenjene našej vojski. Vstaško četo je napadlo 20 pandurov in 4 žandarji, ki so vstašeni vole zopet vzeli, ali v boji je padel eden izmed pandurjev in eden je bil teško ran-jen. Cesar je polaril staremu očetu ubitega pandurja 100, teško ranjenemu pandurju pa 50 cekinov. Tudi blizu Konjice je bil boj; stot-nik Hoy je vstaše razkopil ter ni nobenega moža zgubil. Ker je nastopilo boljše vreme, nadejati se je krepkega postopanja od naše vojske.

8. t. m. so se naši vojaki iz Ledenice dalje pomaknili ter vzeli Krivošjanom Vratlo in Ubli. Vstaši so po kratkem uporu zbežali. Tudi tu ni bil noben vojak ni ranjen ni usmrten.

Poroča se, da je Jovanovič rekel, da bo po zadržani vstaji v zasedenih deželah treba uvesti *narodno upravo*, za katero se je uže poprej izrekel.

Vnanje države.

Papež je v obletnici, ko je zasedel papeški prestol, dejal deputacijam, da se z italijansko vlado ne more spuščati v nikake pogodbe, dok-ler bo njegovo dostojanstvo in moč odvisna od sile in varuštva drugih.

Srbskega kneza je zadnji ponedeljek progla-sila skupščina za kralja. V Belemgradu se vrše sijajne svečanosti.

Napastnik na angleško kraljico se imenuje *Roderik Mac Lean* in trdi, da sta ga obup in lakota k hudodelstvu zapeljala. Dva zdravnika, ki sta ga preiskala, izrekla sta, da nema zdrave pameti; bil je uže večkrat v blaznici.

Mej *Marokanci* in *Francozi* se je unel boj, in sicer na marokanskej zemlji, kar utegne Fran-cozom nove sitnosti napraviti.

DOMAČE STVARI.

Cesarjev dar. Cesar je daroval pogo-relecem v Nadanjem selu 500 gld.

Novo volitve za tržaški občinski zastop in deželni zbor so razpisane z razglasom c. k. deželnega namestnika od 6. t. m. Vršile se bodo te volitve 8. maja in v poznjih dnevih, ki se še le razglasé. Mestnemu magi-stratu je ukazano, naj stori, kar je potrebno i naj razpoloži imenik volilcev.

To je zelo važna stvar, s katero se bomo do volitve najozbilnejše pečali. Društvo »E-di-nost« mora za to volitev takoj začeti krepko delati, toliko bolj, ker je sedanje položje nam Slovincem mnogo ugodnejše, nego je bilo pred nekaterimi leti. — Fakijsna opozicija je zdaj v Trstu na »parah«, »irredenta« je tudi zelo

tiha, a potlačena ona ni; zoper prvo bo *lahek* boj, zoper drugo *zelo težak*, ker ta polje v boj svoje ljudi in do zanjega volice se vsi vde-ležé volitve; naj bi mej nami bila *enaka disciplina*!

O tej prevažnej zadevi bomo še govorili, ali uže danes moramo prav živo priporočiti vsem, kateri imajo srce za naš narod i našo državo, naj takoj začne ljudstvo pripravljati in učiti. Da fakijsne opozicije v tržaškem dežel-nem zboru ne bo več, to pričata *dea glasova*, katera je pri zadnji volitvi dobil prejšnji po-slanec fakijsne opozicije; težje bo pa posel zoper izključljivo italijansko stranko, vzlasti v četrtim razredu, ker največ ljudi, ki so volili v tem razredu, potegnola je laška »operaja« na svoja prsa, ta »operaja« pa se je v malo letih v materijalnem oziru tako velikansko razvila, da je vzor drugim enakim društvom in zato zelo vplivna. Naše delajsko podporno društvo, ki tako lepo napreduje, mora postati močnejši steber naše narodnosti i pripomoči, da bo Trst zopet to, kar je nekdanj bil; ta nekdanji Trst je uže pred sto leti, celo iz borse, razen v italijanskem, vse pri-občeval tudi v slovenskem jeziku. — Pred 100 leti je tedaj imela slovensčina v Trstu svo pravi-co, danes pa nima nobene! V svoji nemar-nosti smo napravili doto, katero so nam zapu-stili naši očetje, s trudom, požrtvovalnostjo i ljubeznijo do svojega naroda jo moramo zopet pridobiti.

Tržaška razstava. Kmetijska družba na Dunaji je sprožila misel, naj se priredi skupna razstava iz vseh cizlitaških dežel za *vina*, vi-narska orodja in dotične znanstvene izdelke; v ta namen se je ustanovil na Dunaji poseben odbor. Vsaka dežela bo imela svojo skupino tako, da bo vsak vdeleženec primerno zastopan. Na razstavi se bodo vina, kolikor mogoče, preiska-vala. Na to važno razstavo posebno opozarjamo naše vinogradnike, naj se obilo vdeležé. *Madjari* pa niso prijatelji tržaške razstavi; oglasilo se jih je le 37, pa mej temi jih je le 6 do 8, ki morejo kaj imena vrednega razstaviti.

Zoper potepine. Minister Taaffe je po c. k. namestništvih dal vsem okrajnim glavarjem ukaz, naj *strogo postopajo* s potepini in lenuhi, ka-teri prebivalstvo toliko nadlegujejo. Ako pa se-danje postave ne bi zadostovale, to zalego iz-trebiti, hoče državnemu zboru v tej zadevi nove predloge storiti. To je vest, katero gotovo vsak poštenjak z veseljem pozdravi.

Avstrijskega srebrnega denarja gre zelo veliko v Afriko in vzhodnje dežele. Znano je, da na Dunaji kujejo Marije Terezije tolare ter jih pošiljajo na vzhod; zdaj pa so začeli ljudje kupovati tudi srebrne goldinarje, katere prodajajo čez morje. Samo predzadnji petek se jih je poslalo iz Trsta 800.000.

Tržaški bogati trgovci so nakupi-čili silno kave, zacolane po starem colu, v raznih založbiših. Nekateri so jo peljali do Grljana ali Nabrežine i potem v Trst nazaj v glavna skla-dišča, drugi pa naravnost vložili v ona glavna skladišča, v katerih se hrani uže zacolano, ali iz notranjih dežel došlo blago.

Pred porotno sodnijo v Trstu je bil 4. t. m. g. J. Borštnik iz Borovnice, zatožen žaljenja časti, ker je v »Edinosti« priobčil neka dejanja občinskega svetovalca g. Suhadolnika. Obravnava pa se je preložila, ker se zatožencu ni moglo dokazati, da je zastran necega grabna neresnico pisal. Dokazano pa je, da je tožitelj crknenega konja najprej v gnoj, potem pa blizu šole in cerkve v Borovnici v zemljo zakopal.

O zadevi vode. Vodstvo južne želez-nice je c. k. namestništvu storilo ponudbo, po kateri hoče, po nabrežinskem vodovodu uže zdaj na dan 1800 kub. metrov več vode v mesto spuščati. Do konca meseca junija pa stori vse priprave, da bo 3000 kub. metrov več vode dotevalo. — To bi bila pomoč — za *siho*.

»Delajsko podporno društvo« se preseli v ponedeljek 13. t. m. v novo stanovanje Corsia Stadion št. 11 I. nadstr. nasproti gostilne »Leon d'oro«.

Tržaško patrijotično podporno društvo gospej je po dogovoru z vojaško gosposko poskrbelo, da se bodo mej bolne in ranjene vojake pri izkrcanju delili čaj, kava, limonata, druge take pijače in tudi pomoranče in cigare. Društvo hvaležno sprejema darove omenjenih stvari. Kdor želi kaj podariti, naj stori to v društveni pisarni, ki je v hiši c. k. namestništva pri tleh.

Pri odboru za pomoč ubogim družinam, katerih sinovi ali očetje so bili poklicani v vojsko, vložilo se je dozdaj 13 pro-šenj. Mej temi se jih je 8 uslišalo, in dotične družine dobivajo vsak dan 44—64 soldov pod-pore.

Društvo Lloyd, katero namerjava v prihodnje prirediti *redno* zvezo po parnikih mej Trstom in Ameriko, zahteva od vlade v ta na-men posebno subvencijo, in kakor slišimo, ima

upanje, da jo dobi. Društvo si hoče potem 12 velikih novih parnikov napraviti, kateri bodo stali okoli 6 milijonov goldinarjev.

Posestnikom vina! C. k. namestništvo v Trstu je izdalo razglas, iz katerega to le po-snemamo: Lastniki vinogradov na Primorskem imajo po starej šegi in postavi pravico, svoje pridelano vino na malo prodajati (krčmariti); in to ne le tam, kder so doma, ali kder leži vinograd, temuč tudi v vsakem drugem kraju na Primorskem; le da si od ondotnega župan-stva in potem tudi od finančnega urada pridobé dopust (*licenco*).

»Mata Fuegos« pomenja v španskem jeziku: ubij ogenj; in to ime je dal Karol De-lattre svoji gasilnici, znanej uže zdavna pod imeni »Extincteur, Estintore, Gasspritz« i. t. d. s katero se je zadnji vtorek popoldne v Trstu na dvoru velike kasarne pred obilo zbranim ljudstvom produciral. Napravil je leseno lopo in pod njo nastavlil 12 praznih sodov, namaza-nih s peglo, in jih še s petrolijem poškopil. Podtaknjeni ogenj je k malu grozovito izpod lope švignol, tako da ni bilo drugega videti, nego velik plamen i gosti črni dim, ki se je proti morju valil. Mož pa si dene železno mrežo na obraz, vzame svojo gasilnico na ramo, gre pred ogenj i v hipu je bil pogasjen tako, da se je ljudstvo čudilo in mu s ploskanjem pohvalo dajalo. Še dve poskušnji je napravil i zopet ljudstvu zelo ustregel. — Prav za potrebo bi take gasilnice bile v vsakem večjem pohištvu, toda niso pripravne, velike požare gasiti, kakor je sam Delattre razlagal, ampak so le za *začetek* ognja, kadar nema še velike moči; te bi mo-rale zmajati pripravljene biti v kraju, kder jih vsak lahko najde, a ne da bi trebalo še le jih prirediti i reči vanje vtiakati, kadar je uže sila jih rabiti, kakor se godi pri gasilnicah Delattre-vih. Dobivajo se boljše i ceneje tudi drugod, v Trstu pri našem rojaku inženirju *Živicu*.

Ribsko postavo, skleneno v goriškem deželnem zboru, potrdil je cesar.

Nesreča na morju. Predzadnji petek je zunaj Miramara naglo nastala nevihta i pre-vrnola s peskom naloženo ladijo; štirji morna-riji so vsled tega padli v morje. Tri izmed njih so oteli finančni čuvaji iz Grada, četrti pa je utonil. Mej nevihti je šla kakor oreh debela toča.

»Narodni dom«. Upravni odbor je v tre-tjej seji 1. t. m. sklenol nekatere premembe pravil nasvetovati prihodnjemu občnemu zboru; glavna prememba je ta, da se bodo sprejemali tudi taki društveniki, ki podaré društvu enkrat za vselej 100 gld., ali se pa obvežejo plačevati vsako leto 10 gld. dotle, da preide »Narodni dom« Matici v lastnino. — Pušice za nabiranje prostovoljnih doneskov se dobivajo v Ljubljani pri kleparju g. Nolliji. — *Ljubljanski trgovski pomočniki* so ustanovili klub z imenom »*Mravljja*«; vsak ud tega kluba se je zavezal vplačati vsak mesec gotov znesek za »Narodni dom«. Posne-manja vreden izgled rodoljubja! — V četrtak zvečer se je v Trstu zbralo zdatno število rodoljubov v posvetovanje, kako bi se nabirali v Trstu darovi za »Narodni dom«. Došel je bil tudi g. Hribar iz Ljubljane. Žalibog, da smo pogrešali nekatere gospode, katerih pričujočnost bi potrebna bila. Po daljšem razgovorjanju se je sklenolo, povabiti odbore treh tukajšnjih slov-društev, naj izberó iz svoje sredine odsek, kateri naj hodi po mestu nabirat, in bo skrbel, da se v omenjeni namen kaka velika narodna ve-selica priredi.

V tržaških skladiščih je bilo blaga 31. januarja 3.400.160 k., pripeljalo se ga je meseca februarja 6.307.451 k., izvozilo pa 1.456.025 k. tedaj ga je ostalo 28. februarja 8.251.586 k.; za-varovano je bilo za 4.310.000 gld.

Iz Zagraja pri Gradiščih se nam piše: 24. febr. zvečer so izvlekli tukaj iz roje pri usnjarnici g. Acquaroli utonjenega človeka. Z velikim prizadetjem so ga obudili zopet k živenu. Rešeneec je Tirolec, in služil je za kočijaža v Korminu. Ker se pri njem ni našlo več denarja nego 1 sold, dal mu je župan nekoliko pomoči na pot.

Slovenščina pri sodnijah. Graška višja sodnija je zavrgla velik del neke pravde loške okrajne sodnje le zato, ker je bil apela-cijski ugovor slovenski pisan! »*Triester Ztg.*« to je fakijsna opozicija, poje Alelujo!

Za višjo deželno sodnijo v Lju-bljani je zopet mnogo občin iz raznih slo-venskih dežel poslalo prošnjo državnemu zboru.

Knjige za slovenske srednje šole slovenski profesorji kaj marljivo pišejo. *Celestin* je preložil Močnikovo aritmetiko in algebro; *Lavtar* je zgotovil geometrijo in sestavlja pri-rodoslovje, *Kermavner*, *Pleteršnik*, *Wiesthaler*, *Vodušek* in *Žakelj* k malu dovrše prevod Rož-kovega latinskega slovarja za »*Historiae anti-que*« in Julija Caesarja. Ta marljivost ne ostane brez dobrih nastopkov.

Velika tatvina. Gostilničarju Klan-čarju v Dolajem Logaten je ukradel minoli te-den tujec v vojaške obleki iz omare 800 gol-dinarjev. Pa uže par dni potem je policija na Dunaju prišla tatu v neke kavani in spoznala v njem ulanskega častnika Martineka.

Svarilo. Nek J. Furlan po imenu, iz Šmarji v vipavski dolini na Goriškem doma, hodi okoli učiteljev in duhovnikov, prosí pod-pore ter pravi, da je učitelj in da nema sedaj službe. Učitelji sežanskega okraja, ali se ne spo-minjate; s kakošno prošnjo se je obrnel do učiteljske konference lanske poletje? Priložil je prošnji tudi kupon poštne nakaznice iz Novega mesta (Rudolfovo), koliko podpore je dobil od tamošnje učiteljske konference. Omenjena oseba nema učiteljskih izpitov, on ni profesor, tedaj tudi ni učitelj, kajti, ko bi bil izpitani, pokazal bi pričevalo sposobnosti, tako se pa naslanja na prepis (Abschrift) nekega dekreta, ko je bil ime-novan za pomožnega učitelja na Planino pri Vipavi, podpisan je Globočnik. Kesal sem se, da si nisem zapomnil dneva, meseca, leta in zapo-redne številke omenjenega dekreta. — Na ta način dela učiteljem in višjim šolskim oblast-nijam sramoto. Prosto ljudstvo govori: en učitelj je berač! gospodje pa tudi niso nasmiljeni, ker mu ne dajo službe. Uže leta 1879 dne 22. sep-tembra je iskal po Sežani službe, ko so učitelji zborovali, pa še dandenes je nema. Saj pred par leti je bilo veliko pomanjkanje učiteljev. To je živ dokaz, da on ni učitelj.

Star duhovnik. Na Koroškem živi, kakor poroča »*Mira*«, 85 letni duhovnik ž. g. Jan. *Tancenberg*, ki je še tako krepak in zdrav, da opravlja pastirsko službo v neke hribovske duhovniji, pa nikoli ne gre od doma doli v planjavo, in ni še videl nobene železnice.

Češka šolska Matica v Pragi je v 15 mesecih za češke šolske namene nabrala 100.000 gld! Slovan gre na dan!

Za pristop k družbi sv. Mohorja je letošnji obrok sicer uže minol, pa kdor let-nino — 1 gl. — naravnost v Celovec pošlje, go-tovo se še sprejme. Torej le urno, kateri ste bili dozdaj pozabili! Družba tudi letos izda šest knjig: 1. Življenje blažene *Device Marije* in njenega ženina sv. Jožefa. 2. Življenje sv. *Kli-zabete*. 3. *Obšče zgodovine*. 2. snopič. 4. *Naše škodljive živali*. 3. snopič. 5. *Slovenske večernice*, 37. zvezek. 6. *Koledar* za l. 1883. Knjige se ti-skajo v 26—27.000 iztiskih.

Poziv slovenskim pisateljem!

Matica Slovenska bode po odobrovem sklepu s 13. dne 1. t. m. v posebnej knjigi na svetlo dala obširen *životopis* pokojnega svojega prvosednika *dr. Jan. Bleiweis* viteza *Trstenškega*. Pisatelji, kateri hoté prevzeti to delo ali vsaj sodelovati pri njem, naj se do 15. dne prihodnjega meseca marca oglašé društvu nemu prvosedniku.

Uredovanje *Letopisa* za 1882. leto je Mati-čin odbor izročil podpisnemu prvosedniku vemu namestniku, ki se torej uže zdaj najljubno vabiti slovenske pisatelje, naj mu *čim prej*, vsakako pa *do konca avgusta* meseca blagovolijo poslati rokopise namenjene za letošnji *Letopis*. Spre-jemali se bodo vanj kakor doslej krajši *znanstveni* in *poučno-sabavni članki*. Da *Letopis* kolikor moč ustreza različnim zahtevam Matičinih družabnikov, je želeli, da je njegova vsebina mnogovrstna, v obče zanimljiva in vsaceinu izobraženemu Slovincu uvrniva; zaradi tega spisi za *Letopis* z jedne strani ne smejo biti *preobširni*, z druge ni *strogo učenjaški*. Izvirnim člankom se bode dajala se vé da prednost; mej prevodi bi v preve vrsti ugajali oni iz sloven-skih jezikov, to je iz češčine, poljščine in ruščine. Pisateljska nagrada je različna in se po vzajem-nem dorazumljenju naprej ustanovi, če je treba; v obče po določitih odborovega opravilnika znaša nagrada izvirnim delom 25 do 40, pre-vodom 12 do 18 goldinarjev za tiskano polo in se vselej še le izplačuje, kadar je spis natisen.

Pisatelji, kateri *reče slovenske profese* pri-pravljajo in namerjajo ponuditi jih Matici Slo-venske, naj jih takoj naznanijo in, kadar bodo gotovi, pošljejo v presojo odboru, ki bode pa sploh v poštev jemal le rokopise, kateri so gledé jezika po polnem godni za tisk.

Matičin odbor pričakuje, da bodo vsi rodo-ljubni pisatelji slovenski složni podpirali naj-imenitnejši naš slovstveni zavod — narodu na-šemu na radost in korist, svojemu imenu na čast in slavo!

V Ljubljani, 23. februarja 1882.

Za odbor Matic Slovenske:

Peter Grasselli,

prvosednikov namestnik.

Postano.

Vsa županstva in krajni šolski svet tukajšne fare si štejejo v dolžnost, na lažnjivi dopis iz Vrem na Notranjskem, dne 18. februarja, kateri je bil tiskan v cenjenem listu »Edinost« dne 4. marca t. l. št. 9, sledeče odgovoriti: Dopis-nika, kateri pod krinko lažnjivca v našem obli-žu slov in ogromno svoto priverženecv prov. učitelja B. obstoječo iz treh oseb, smemo z lahko vestjo imenovati nesramne lažnjivce, ka-teri se predrežno ravno nasprotno dopisovati, kakor je v istini, in s tem celo faro žaliti. Ne-sramnega dopisnika pa opozorjemo, da ne do-pisuje v prihodnje pod brezimno krinko, ampak ven z podpisom, ako je mož, da ga bo le dainji svet spoznal, kot mi G. nadučitelju Kalinu pa svetujemo, da ostane zvest in točen v svojem poklicu, kakor do sedaj, in žel bode za onihl svoj trud in marljivost pri nas občno spošto-vanje, kakor ves čas svojega službovanja v Vretnah.

*) Za spise te vrste nema uredn. nobene odgo-vornosti.

